

ARCHEOLOGIA

P O L S K I

PL ISSN 0003-8180
Indeks prasowy 325945
1-2/2013
Stawka VAT – 5%

LVIII : 2013 Zeszyt 1-2

INSTYTUT ARCHEOLOGII I ETNOLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

NAJNOWSZE WYDAWNICTWA INSTYTUTU ARCHEOLOGII I ETNOLOGII PAN

- B. Balc er, *Budownictwo mieszkalne i gospodarcze w neolicie ziem Polski* [Sum.: *Dwellings and utility construction in the Neolithic of Poland*], Warszawa 2012, 179 ss., 53 ryciny, 21 tabel.
- Butchering and meat consumption in the Neolithic. The exploitation of animals at Bronocice / Ubój i mięso. Aspekty neolitycznej gospodarki zwierzęcej. Bronocice – studium przypadku*, S. Milisauskas, J. Kruk, M.-L. Pipes, D. Makowicz-Poliszot red., Kraków 2012, 200 ss., 56 rycin, 42 tabele.
- G. Ju zała, *Semantyka kołęd wiosennych. Studium folklorystyczno-etnomuzycologiczne* [The Semantics of spring carols. A study in folklore and ethnomusicology – in Polish only], Warszawa 2012, 272 ss.
- T. Ku ra si ń ski, K. Sk ó ra, *Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w Lubieniu, pow. piotrkowski* [Sum.: *Early Medieval inhumation cemetery in Lubień, Piotrków Trybunalski district*], Łódź 2012, 389 ss., ryciny, tabele, tablice.
- Kurhany i obrządek pogrzebowy w IV–II tysiącleciu p.n.e.* [Sum.: *Barrows and burial customs in the 4th–2nd millennium BC*], H. Kowalewska-Marszałek, P. Włodarczak red., Kraków–Warszawa 2011, 497 ss., ryciny.
- J. Ma ik, *Włókiennictwo kultury wielbarskiej* [Sum.: *Textile production in the Wielbark Culture*], Łódź 2012, 231 ss., 152 ryciny, tabele.
- A. M i e r z w i ń ski, *Biesiady w rytuale pogrzebowym nadodrzańskiej strefy pól popielnicowych* [Zusamm.: *Trankgelagen in dem Begrabnisritual der Urnenfelderkultur im Oderraum*], Wrocław 2012, 146 ss., 39 rycin, 9 tabel.
- A. M i e r z w i ń ski, *Tajemnice pól popielnicowych. Pogranicze doczesności i zaświatów w perspektywie pradziejowej antropologii śmierci* [Zusamm.: *Geheimnisse der Urnenfelder. An der Grenze von Diesseits und Jenseits in der Perspektive der vorgeschichtlichen Todesanthropologie*], Wrocław 2012, 285 ss., 13 rycin.
- Między etnicznością a lokalnością. Pogranicze bułgarsko-gagauskie w Besarabii* [Between ethnicity and regionality. The Bulgarian-Gagauz borderland in Bessarabia – in Polish only], J. Derlicki red., Warszawa 2012, 231 ss., tabele.
- T. No wak i e w i c z, A. R z e s z o t a r s k a - N o w a k i e w i c z, *Jeziro Nidajno koło Czaszkowa na Mazurach: niezwykle miejsce kultu z okresu późniejszej starożytności / Lake Nidajno near Czaszkowo in Masuria: a unique sacrificial site from Late Antiquity*, Warszawa 2012, 142 ss., ryciny.
- K. R. P r o k o p, *Fabryca ecclesiae. Budowa i utrzymanie katolickich miejsc kultu w diecezji krakowskiej w czasach nowożytnych* [Fabryca ecclesiae. The building and maintenance of catholic cult places in the Kraków diocese in Modern times – summaries in German], Warszawa–Kraków 2011, 327 ss., 12 tablic.
- T. P u r o w s k i, *Wyroby szklane w kulturze lużyckiej w międzyrzeczu Noteci i środkowej Odry. Studium archeologiczno-technologiczne* [Sum.: *Glass products of Lusatian Culture in the Noteć and middle Oder river interfluvie. Archaeological and technological study*], Warszawa 2012, 556 ss., 97 rycin, 74 tablice, 77 wykresów, 139 tabel (od numeru 70 na CD).
- Samotrzeć, w kompanii czy z orszakiem? Społeczne aspekty podróżowania w średniowieczu i czasach nowożytnych* [Sum.: *Alone, in company or with a train? Social aspects of travel in Medieval and Modern Times*], M. Saczyńska, E. Wólkiewicz red., Warszawa 2012, 547 ss., ryciny.
- R. S c h i l d, H. K r ó l i k, A. J. T o m a s z e w s k i, E. C i e p i e l e w s k a, *Rydno. A Stone Age red ochre quarry and socioeconomic center. A century of research*, Warsaw 2011, 468 ss., ryciny, tabele.
- R. S c h i l d, S. M i l i s a u s k a s, J. K r u k, *Słownik archeologii prehistorycznej (z aneksami przyrodniczymi) polsko-angielski, angielsko-polski / Distionary of prehistoric archaeology (with natural sciences appendices) polish-english, english-polish*, Warszawa 2012, 684 ss.
- I. S o b k o w i a k - T a b a k a, *Społeczność późnego paleolitu w dorzeczu Odry* [Sum.: *Late Paleolithic societies in the Odra river basin*], Poznań 2011, 416 ss., 200 rycin, tabele.
- B. M. S t a n i s ł a w s k i, *Garncarstwo wczesnośredniowiecznego Wolina* [Sum.: *Pottery of the Early Medieval Wolin*], Wrocław 2012, 254 ss., 102 ryciny, 11 tabel.
- B. M. S t a n i s ł a w s k i, *Jómswikingowie z Wolina–Jómsborga – studium archeologiczne przenikania kultury skandynawskiej na ziemię polskie* [Sum.: *Jómsvikings from Wolin–Jómsborg – the diffusion of Scandinavian culture on Polish territory. A archaeological study*], Wrocław 2013, 355 ss., 54 ryciny.
- P. S t r z y ż, *Średniowieczna broń palna w Polsce. Studium archeologiczne* [Sum.: *Medieval firearms in Poland. An archaeological study*], Łódź 2011, 277 ss., ryciny, tablice, wykresy, mapy, tabele.

ARCHEOLOGICZNE ZESZYTY AUTOSTRADOWE

- Z. 11, *Badania na autostradzie A4, część IX. Wielokulturowe stanowisko nr 8 w Magnicach, gmina Kobierzyce, województwo dolnośląskie* [Sum.: *Investigations on the A4 motorway, Part IX. Multicultural site at Magnice, Kobierzyce community in Lower Silesia*], B. Gediga, J. Baron red., Wrocław 2012, 178 ss., ryciny, tabele.

COLLECTIO ARCHAEOLOGICA, HISTORICA ET ETHNOLOGICA

(pod redakcją Andrzeja Janeczka)

- T. 5, T. P o l e w s k i - K o z i e ł, *Studia o zamkach średniowiecznych* [Studies on Medieval castles – in Polish only], Warszawa 2012, 248 ss., ryciny.

ARCHEOLOGIA POLSKI

INSTYTUT ARCHEOLOGII I ETNOLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ARCHEOLOGIA POLSKI

TOM LVIII

Zeszyt 1-2

2013

WARSZAWA
2013

S k ł a d R e d a k c j i N a u k o w e j:

Redaktor: MARIA DEKÓWNA
Z-ca Redaktora: TOMASZ PUROWSKI
Członkowie Redakcji: ROMUALD SCHILD, ZOFIA SULGOSTOWSKA

S k ł a d K o m i t e t u R e d a k c y j n e g o:

JOHAN CALLMER (Lund), HANNA KÓČKA-KRENZ (Poznań),
NATALIE VENCLOVÁ (Praha)

A d r e s R e d a k c j i:

Instytut Archeologii i Etnologii PAN
00-140 Warszawa, al. Solidarności 105
tel. (0-22) 620 28 81 do 84 wewn. 138, 171
e-mail: archeologia.polski@wp.pl

K o r e k t o r:

Andrzej Jacek Tomaszewski

PL ISSN 0003-8180

© Copyright by Instytut Archeologii i Etnologii PAN
Warszawa 2013

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission from the copyright owner.

D T P:

Letter Quality, ul. Brylowska 35/38, 01-216 Warszawa

D r u k:

MATRIX

ul. Okulickiego 7/9, 05-500 Piaseczno

Nakład 400 + 30 egz., objętość 28 ark. wydawn., papier offset 90 g
Druk ukończono w lutym 2014 r.

SPIS TREŚCI

Profesor dr hab. Zofia Kurnatowska (9.06.1932–11.08.2013) (A n d r z e j B u k o)	7
Professor Dr. Zofia Kurnatowska (9.06.1932–11.08.2013)	10
Bibliografia prac prof. dr hab. Zofii Kurnatowskiej za lata 1998–2011 (opracowała K i n g a Z a m e l s k a - M o n c z a k)	13

STUDIA

T o m a s z P u r o w s k i, Wyroby ze szkła i „szklistego fajansu” odkryte na cmentarzy- sku kultur lużyckiej i regionalnej grupy kręgu halsztackiego w Domasławiu, pow. wrocławski	23
Glass and “glassy faience” products from a cemetery in Domasław, Wrocław district, attributed to Lusatian Culture and a local province of the Hallstatt Culture	84
J a n u s z G ó r e c k i, Ze studiów nad zagadnieniem napływu przedmiotów provenien- cji bizantyńskiej na ziemię Polski na przykładzie Ostrowa Lednickiego	89
The issue of objects of Byzantine provenience coming into the Polish domain based on the case of finds from Ostrów Lednicki	113
T e r e s a K r y s z t o f i a k, Okucie ze znakiem Ruryka znalezione w Gieczu	115
Fitting with the Ruric emblem found in Giecz	126
J u s t y n a K o l e n d a, Okucia z wczesnośredniowiecznego grodu w Miliczu	129
Metal fittings from the Early Medieval fortified settlement of Milicz	140
M i c h a ł K a r a, Grób z wagą szalkową z wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Bodzi pod Włocławkiem	143
Grave with folding balance from an Early Medieval cemetery in Bodzia near Włocławek	161
A r k a d i u s z T a b a k a, Znaleźisko ozdobnego zakończenia rękojeści wczesnośrednio- wiecznej nahajki z Ostrowa Lednickiego	163
An Early Medieval ornamental whip handle fitting from Ostrów Lednicki	170
B a r t ł o m i e j G r u s z k a, E w a P a w ł a k, P a w e ł P a w ł a k, Zespoły ceramiczne ze starszych faz wczesnego średniowiecza na wybranych stanowiskach Środkowego Nadodrza w świetle najnowszych wyników datowań przyrodniczych	171
Ceramic assemblages from the older phases of the Early Middle Ages at selected sites in the middle Oder basin in the light of recent results of scientific dating methods	196
J a k u b S z a j t, K r z y s z t o f W a c h o w s k i, Problem sakralizacji wina i chleba w późnym średniowieczu i w czasach nowożytnych	199
The sacralization of bread and wine in Late Medieval and Modern times	223

DYSKUSJE I POLEMIKI

T a d e u s z M a l i n o w s k i, O winniczkach (<i>Helix pomatia</i> L.) z Wyspy Komorowskiej na Jeziorze Bytyńskim w kontekście chronologiczno-kulturowym	225
<i>Helix pomatia</i> L. (edible snail) from Komorowska Island on Bytyńskie Lake consi- dered in a chronological and cultural context	234

RECENZJE

Lascaux et la conservation en milieu souterrain. Actes du symposium international, Paris, 26 et 27 février 2009 (T o m a s z B o r o ń)	237
Marek Gedl, Die Lanzenspitzen in Polen (J o a n n a U r b a n)	241
Rastko Vasić, Die Halsringe im Zentralbalkan (Vojvodina, Serbien, Kosovo und Mazedonien) (T o m a s z P u r o w s k i)	251

KRONIKA

Doc. dr hab. Hanna Więckowska (2.04.1927–6.07.2013) (Z o f i a S u l g o s t o w s k a)	257
Ogólnopolska konferencja naukowo-konserwatorska „Prehistoryczna kopalnia ‘Krzemionki Opatowskie’ – Pomnik Historii, na tle problemów badań, ochrony i zagospodarowania pradziejowych kopalń krzemienia w Polsce i w Europie”, Krzemionki, 18–20 kwietnia 2013 r. (P a u l i n a P o t o c k a i K a t a r z y n a Z d e b)	258

Streszczenia w języku angielskim artykułów publikowanych na łamach „Archeologii Polski” ukazują się – począwszy od 2004 r. – w międzynarodowym czasopiśmie internetowym „The Central European Journal of Social Sciences and Humanities” (CEJSH; <http://cejsh.icm.edu.pl>).

Summaries in English of articles published in “Archeologia Polski” have been published (since 2004) in the international web periodical “The Central European Journal of Social Sciences and Humanities”(CEJSH; <http://cejsh.icm.edu.pl>).

“Archeologia Polski” is regularly indexed in the International Bibliography of the Social Sciences; in IBZ – International Bibliography of Periodical Literature; IBZ – CD-ROM; IBR – International Bibliography of Book Reviews of Scholarly Literature; IBR – CD-ROM.

OD REDAKCJI

„Archeologia Polski” jest wydawnictwem ciągłym, w którym zamieszczane są artykuły zawierające ujęcia ogólne, syntetyzujące, omawianych zagadnień. Publikujemy w nim prace z zakresu metodologii i metodyki badań archeologicznych oraz dyscyplin współpracujących z archeologią, a także studia dotyczące problematyki prahistorii oraz wczesnych dziejów ziem polskich na tle europejskim. Każdy zeszyt zawiera również dział polemiki i dyskusji oraz recenzje literatury polskiej i obcej, głównie archeologicznej, lecz również prac z zakresu dyscyplin z archeologią współpracujących.

Artykuły i recenzje przekazywane do druku w „Archeologii Polski” prosimy opracowywać według zasad opublikowanych w tomie XXVIII: 1983, z. 1, s. 239 i n. naszego periodyku.

Warunki zamawiania „Archeologii Polski”

Institucje i osoby prawne mogą kierować zamówienia na adres:

**Institut Archeologii i Etnologii PAN,
al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa,
numer konta w BANK PEKAO SA nr 86 1060 0076 0000 4010 3000 1995
z dopiskiem „Archeologia Polski”**

Zachęcamy do korzystania z formularza zamówień w naszej księgarni internetowej na stronie:

www.iaepan.edu.pl

Wydawnictwo wraz z rachunkiem (cena numeru plus porto) prześlemy pocztą po otrzymaniu zamówienia.

Cena tomu 58 (podwójnego: jeden wolumin) zamówionego w IAE PAN wynosi 55,00 zł.

Prenumeratę roczną przyjmują oddziały kolportażowe RUCH oraz urzędy pocztowe i listonosze.

Koszt prenumeraty tomu 59 (podwójnego: jeden wolumin) wynosi 55,00 zł.

Bieżące i wcześniejsze numery można nabyć lub zamówić (przesyłka za zaliczeniem pocztowym) w księgarni IAE PAN, al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa, adres e-mail: bookshop@iaepan.edu.pl

Subscription orders for “Archeologia Polski” available through the local press distributors or directly from

**Institute of Archaeology and Ethnology
al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa, Poland**

The subscription rate is EURO 44 plus postage 5 EURO. Payment should be made by credit card, by International Money Order sent to

BANK PEKAO SA nr 84124062471978000049732719

or by a check made payable to

**Institut Archeologii i Etnologii PAN
al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa, Poland**

We recommend using an order form available in the Institute's bookshop on our website:

www.archaeology.pl

WARUNKI PRENUMERATY „RUCH” S.A.

1. „Archeologia Polski” jest półrocznikiem. Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okres roczny.
2. Przewidywana cena prenumeraty krajowej na 2014 r. wyniesie 55,00 zł.
3. Wpłaty na prenumeratę krajową przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.
4. Prenumerata opłacana w złotychkach ze zleceniem wysyłki za granicę: informacji o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, 01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 31/33, Warszawa; telefony (22) 532 87 31, 532 88 16, 532 88 19; infolinia 0 800 120 029; wpłaty w PLN na konto w banku PEKAO S.A. IV O/Warszawa, nr 68124011051311111010001044130494 lub w kasie Oddziału.
Dokonując wpłaty za prenumeratę w Banku czy w Urzędzie Poczтовым należy podać: nazwę firmy „RUCH” S.A., nazwę banku, numer konta, czytelny pełny adres odbiorcy za granicą, okres prenumeraty, rodzaj wysyłki (p-tą lot. czy zwykłą) oraz zamawiany tytuł. Warunkiem rozpoczęcia wysyłki prenumeraty jest dokonanie wpłaty na podane konto.
5. Prenumerata opłacana w dewizach przez odbiorcę z zagranicy: przelewem na konto w banku w USD PEKAO S.A. IV O/W-wa 54124010531787000004430508; w EURO PEKAO S.A. IV O/W-wa 46124010531978000004430511; po dokonaniu przelewu prosimy o przesłanie kserokopii polecenia przelewu z podaniem adresu i tytułu pod nr faxu +48 22 532 87 32.
Opłaty za prenumeratę można dokonać również czekiem wystawionym na firmę „RUCH S.A. OKDP” i przesłanym razem z zamówieniem listem poleconym na adres jw. Informujemy, że klienci płacący z zagranicy mogą też dokonać wpłaty na prenumeratę kartami kredytowymi VISA i MASTERCARD w Internecie <http://www.ruch.noria.pl>
6. Termin przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną na następny rok do 5.12.

For the exchange write, please, to
Instytut Archeologii i Etnologii PAN – Biblioteka
al. Solidarności 105, PL-00-140 Warszawa, Poland

Orders regarding all publications of the Institute of Archaeology and Ethnology should be addressed to the Institute of Archaeology and Ethnology, Polish Academy of Sciences, al. Solidarności 105, PL-00-140 Warszawa, Poland, tel./fax +48 22 624 01 00 (Warsaw).

We recommend using an order form available in the Institute's bookshop on our website:

www.archaeology.pl

The subscription rates for periodicals are (in EURO or equivalent):

Archeologia	19
Archaeologia Polona	22
Archeologia Polski	22 (2 fasc.) 44
Ethnologia Polona	22
Etnografia Polska	19
Fasciculi Archaeologiae Historicae	15
Kwartalnik Historii Kultury Materialnej	12 (4 fasc.) 48
Przegląd Archeologiczny	22
Sprawozdania Archeologiczne	22

plus postage 5 EURO.

Payment must be made by International Money Order sent to BANK PEKAO SA
No 84124062471978000049732719 or by check payable to Instytut Archeologii i Etnologii PAN,
al. Solidarności 105, PL-00140 Warszawa, Poland.

INTERDISCIPLINARY MEDIEVAL STUDIES

[pod redakcją Sławomira Moździocha i Przemysława Wisziewskiego]

- T. III, *The early Slavic settlement of central Europe in the light of new dating evidence*, M. Dulinicz, S. Moździoch red., Wrocław 2013, 260 ss., ryciny, tabele.

MONUMENTA ARCHAEOLOGICA BARBARICA

- T. XVII, M. Natuniewicz - Sekuła, J. Okulicz - Kozaryn, *Weklice. A cemetery of the Wielbark Culture on the eastern margin of Vistula Delta (Excavations 1984–2004)*, Warszawa 2011, ss. 431, tabele, ryciny, 245 tablic.

ORIGINES POLONORUM

(pod redakcją Przemysława Urbańczyka)

- T. 4, *Plock wczesnośredniowieczny* [Sum.: *The origin and spatial development of the Early Medieval Plock*], A. Gołębniak red., Warszawa 2011, 443 ss., ryciny.
T. 5, B. Stanisławski, W. Filipowiak, *Wolin wczesnośredniowieczny, część 1* [Sum.: *The Early Medieval Wolin, part 1*], Warszawa 2013, 370 ss., 43 tablice kolorowe, 161 ryciny, 18 tabel.

RADOM: KORZENIE MIASTA I REGIONU

- T. 2, *Radomski zespół osadniczy w dolinie rzeki Mlecznej. Wyniki badań interdyscyplinarnych* [The Radom settlement complex in the valley of the Mleczna river. Results of interdisciplinary research – in Polish only], A. Buko, D. Główka, M. Trzecicki red., Warszawa 2012, 210 ss., ryciny, tabele.
T. 3, *Archeologia w obliczu wyzwań współczesności* [Archeology in the face of modern challenges – in Polish only], A. Buko, D. Główka, M. Trzecicki red., Warszawa 2012, 238 ss., ryciny, tabele.

RATOWNICZE BADANIA ARCHEOLOGICZNE

INSTYTUTU ARCHEOLOGII I ETNOLOGII PAN, ODDZIAŁ W POZNANIU

(pod redakcją Jacka Kabacińskiego i Iwony Sobkowiak-Tabaki)

- T. 3, J. Kabaciński, I. Sobkowiak - Tabaka, *Materiały do wczesnych pradziejów zachodniej Wielkopolski. Osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne w Lubrzy* [Sum.: *Materials for the early prehistory of western Wielkopolska. Prehistoric and Early Medieval settlement in Lubrza*], Poznań 2011, 918 ss., ryciny, tabele, mapy.

ARCHAEOLOGIA POLONA

Vol. 47, Warszawa 2009, 303 ss.

ARCHEOLOGIA

T. LX, Warszawa 2009 [2011], 160 ss. + 23 tablice.

ARCHEOLOGIA POLSKI

T. LVII, z. 1–2, Warszawa 2012, 340 ss.

T. LVIII, z. 1–2, Warszawa 2013, 274 ss.

ETNOGRAFIA POLSKA

T. LVI, z. 1–2, Warszawa 2012, 230 ss.

ETHNOLOGIA POLONA

T. 33–34, Warszawa 2012–2013, 268 ss.

FASCICULI ARCHAEOLOGIAE HISTORICAE

Fasc. XXV, Łódź 2012, 99 ss.

KWARTALNIK HISTORII KULTURY MATERIALNEJ

R. LXI, nr 1, 2, Warszawa 2013, 180 ss., 208 ss.

PRZEGLĄD ARCHEOLOGICZNY

T. 60, Wrocław 2012, 178 ss.

SPRAWOZDANIA ARCHEOLOGICZNE

T. LXIV, Kraków 2012, 488 ss.

ISSN 0003-8180

9 770003 818001

5 6